

BIBLIOGRAFIA BÀSICA

- CATEURA, P.: *Política y finanzas del reino de Mallorca bajo Pedro IV de Aragón*. Institut d'Estudis Baleàrics, Palma de Mallorca, 1982.
- FOURKIN, G.: *Los movimientos populares en la Edad Media*. EDAF, Madrid, 1976, p. 120-280.
- FUSTER, G.: *Historia de Manacor*. Imp. Fullana, Palma de Mallorca, 1966.
- HEERS, J.: *Occidente durante los siglos XIV y XV. Aspectos económicos y sociales*. Ed. Labor, Barcelona, 1968, p. 354-368.
- HILTON, R.: *Conflicto de clases y crisis del feudalismo*. Ed. Crítica, Barcelona, 1988.
- MORRO, G.: *Mallorca a mitjan segle XV; el Sindicat i l'alçament forà*. Ed. Documenta Balear, Palma, 1997.
- : "El context ideològic de la revolta (1450-53), poder i repressió. Les conseqüències a Manacor." A *Manacor. Cultura i Territori*. I Jornades d'Estudis Locals de Manacor. Ajuntament de Manacor, 2001, p. 161-180.
- PLANAS, A.: *El Sindicat de Fora. Corporación representativa de las villas de Mallorca (1315-1834)*. Miquel Font, editor, Palma de Mallorca, 1995.
- QUADRADO, J. M.: *Forenses y ciudadanos. Historia de las disensiones civiles de Mallorca en el siglo XV*. Imp. d'Esteva Tries, Palma, 1847. Noves edicions el 1895, 1939 i 1986.
- ROSSELLÓ, R.: "Batles i mostassafs a Manacor (s. XIV-XV)". Separata de *Perlas y Cuevas*, Felanitx-Manacor, núm. 273-274.
- : *Història de Manacor. Segle XV*. Gràfiques Miramar, Mallorca, 1979.
- RYDER, A.: *Alfonso el Magnánimo rey de Aragón, Nápoles y Sicilia, 1396-1458*. Ed. Alfons el Magnànim, Generalitat Valenciana, València 1982.
- SALVÀ, J.: "Instituciones políticas y sociales otorgadas por Jaime I a los pobladores de Mallorca", a *Historia de Mallorca*, coordinada per Josep Mascaró Passarius, vol. III, Palma de Mallorca, 1970, p. 361-473.
- SANTAMARIA, A.: *El reino de Mallorca en la primera mitad del siglo XV*, a IV CHCA, Palma de Mallorca, 1955.
- : "El levantamiento foráneo" a *Historia de Mallorca* coordinada per Josep Mascaró Passarius, Palma de Mallorca, vol. III, p. 135-248.
- : "El municipio en el reino de Mallorca" a *EB*, núm. 31, Palma, 1988, p. 5-38.
- SEVILLANO, F.: "La demografía de Mallorca a través del impuesto del morabatí, siglos XIV-XVI" a *BSAL* núm. XXXIV, Palma, 1974, p. 233-272.

Joan Amer Servera, un fill il·lustre oblidat

Albert Carvajal Mesquida

Antoni Gomila Grimalt

La present comunicació pretén fer memòria d'un manacorí que en vida destacà per la seva bonhomia, la seva religiositat i la seva afició per l'arqueologia. Nat a Manacor el 1843, superà els estudis de batxillerat i es llicencià en dret civil i canònic el 1869. Pertanyia a una família de posició benestant que posseïa un elevat patrimoni immoble al terme de Manacor. Eren germans seus Rafel Amer, canonge magistral de la Seu de Mallorca, i Miquel Amer, metge i filòsof. Morí el 1914 i deixà per via testamentària importants sumes de diners per a l'edificació d'esglésies i a favor dels més necessitats, per la qual cosa l'Ajuntament el nomenà fill il·lustre el 1917. Fou entusiasta de la llengua catalana, amb la qual escrigué un grapat d'articles al setmanari *La Aurora* sota el pseudònim de Juan d'Allà-Baix. Col·laborà activament en la fundació del Cercle d'Obrers Catòlics, del Col·legi de Segona Ensenyança Ramon Llull, de la coral de cant Sa Capella de Manacor i en l'obra del *Diccionari Català-Valencià-Balear*.

L'entorn familiar

Joan Amer Servera, *Correu*, va néixer el dissabte de Sant Antoni de 1843 a l'antic carrer del Mercadal, actual carrer de Joan Segura. Pertanyia a una família de posició benestant que posseïa un elevat patrimoni immoble al terme de Manacor. Era fill de Joan Amer Fullana i d'Àngela Servera Truyols, i fou el segon de set germans (tres germans i quatre germanes).

El primogènit era Rafel Amer Servera. Havia nat el 1838. Cursà estudis d'humanitats, filosofia i teologia al Seminari Diocesà, a més d'un curs de disciplina eclesiàstica, dos de sagrada escriptura i un altre de sagraments canònics, a més de prendre poc després la llicenciatura i

Joan Amer Servera el 1898.

La família Amer Servera a l'Hort des Correu.

el doctorat. Segurament facilità la seva ordenació la presència de dos preveres a la família. Un germà de la seva padrina paterna fou Mn. Rafel Fullana Tomassi (mort el 6 de novembre de 1815) i un germà del seu pare, Mn. Rafel Amer Fullana (1800-1870). Essent encara tonsurat se li conferí un benefici a la Seu. El 30 de maig de 1863 era ordenat sacerdot. Obtingué per mitjà d'oposició la canongia lectoral de la Seu l'any 1868. El 24 de setembre d'aquell mateix any presidia la cerimònia religiosa que culminava la festa organitzada a benefici de les obres de l'església parroquial de Manacor. No de-

badés, en documents de l'època apareix com "el compatriota más digno". El 7 d'octubre era nomenat provisor i vicari general de la diòcesi. Morí el 1873 als 35 anys víctima d'una passa de pigota.

Fou també germà seu el filòsof i metge Miquel Amer Servera (1847-1910). Molt es podria parlar d'aquest fill il·lustre de la nostra ciutat nomenat el 10 de desembre de 1946. Tan sols direm que a part de la seva labor com a metge local es dedicà amb intensitat al periodisme i a la defensa de la religió. Féu els estudis de primera ensenyança a Manacor de la mà del professor Jaume Sansó. Als nou anys passà a Palma per seguir un curs de llatinitat amb fra Jaume Rosselló, franciscà exclaustat. Entre 1857 i 1862 aprovà les assignatures de segona ensenyança a l'Institut de Balears, i n'obtingué el grau de batxillerat en arts. S'inclinà llavors per la carrera de medicina i cirurgia, per als estudis de la qual es traslladà a València, on es graduà de batxillerat en medicina el 1867. Amb tan sols 21 anys acudí en defensa de la Santa Seu quan les tropes italianes ocuparen Roma. Escriví una carta a son pare exposant-li els motius que l'empenyien a prendre aquella decisió, mostra palpable de la religiositat que el caracteritzà durant tota la vida:

"[...] vos sois padre, y vos sois católico. Como católico aplaudireis mi resolución; pero la condenareis como padre: por este motivo he dejado de consultaros una cosa tan grave, pues de este modo cumpliré con vuestros deseos de católico y pondré a salvo vuestra responsabilidad de padre [...]"

Abandonà la ciutat del Túria camí de Roma sense acomiadar-se del seu germà Joan, aleshores estudiant de lleis. Només dos dies després el seu germà Rafel partí cap al Vaticà per convèncer-lo de la seva tornada davant les súpliques dels seus pares. Retornà a València i es llicencià el 2 de març de 1869. S'establí a Manacor, on exercí la professió de metge entre el 24 de gener de 1870 i el 29 de setembre de 1881, any en què es donà de baixa per al públic i es reservà per atendre la seva família, els membres del Col·legi de Segona Ensenyança de Manacor i els empleats de la Companyia de Ferrocarril de Mallorca. Fou un dels fundadors de la societat científica Ateneo Manacorens, que pervisqué entre 1875 i 1884. Participà en la fundació del Col·legi de Segona Ensenyança de Manacor, on explicà entre 1880 i 1898 assignatures com ara retòrica i poètica, psicologia, lògica i filosofia, física, química i agricultura. Fins i tot ocupà càrrecs municipals el 1883. El 24 d'agost de 1882 maridà amb Joana Nadal Bosch (1858-1894), amb qui tengué set fills (dos dels quals moriren prematurament). Una de les seves filles, Àngela Amer Nadal, neboda de Joan Amer, fou l'hereva de gran part de la fortuna del seu oncle. Casà amb Joan Servera Camps, de qui es diu que comprà les famoses coves del Drach amb part de l'herència. Les seves obres escrites més importants foren *Reforma de la música religiosa* (1900) i *Dios y el Cosmos* (1889). Morí inesperadament d'un atac de cor mentre treballava al seu despatx el 17 de gener de 1910.

Les germanes foren Úrsula Amer Servera (1833-1874), casada amb Guillem Galmés (tengué un fill, Damià Galmés Amer, advocat i notari que heretà la meitat de la fortuna del seu padri jove Joan Amer); Margalida Amer Servera (1834-1872), fadrina; Àngela Amer Servera (1836-1884), casada amb Antoni Costa Real; i Aina Maria Amer Servera (1850-1903), fadrina.

La formació acadèmica

Joan Amer seguí els primers estudis a la seva vila natal, d'on passà a l'Institut de Segona Ensenyança de Balears. Allà aconseguí el títol de batxillerat en arts en data de 25 de juny de 1861. El 30 de juny de 1863 es graduava com a canador pèrit i estimador de terres. El 14 de setembre del mateix any prenia el títol de pèrit químic. Passà llavors a València per titular-se en batxillerat en dret el 1868 i llicenciar-se en dret civil i canònic el 1869. Un cop acabats els seus estudis tornà a Manacor per exercir de misser, "amb gran lluíment i profit dels seus defensats" segons ens diu un cronista de l'època.

Un dels casos que li donaren més fama va ser el de l'església parroquial de Manacor contra l'Ajuntament republicà de 1873. Aleshores, la Junta d'Obres per a la construcció del nou temple parroquial topà amb l'oposició dels veïnats de la plaça del Palau, que demanaren als màxims responsables municipals la no-apro-

Joan Amer Servera el 1907.

vació del projecte d'alineació de la plaça com a resultat de l'engrandiment de l'església. Sembla que el batle Llorenç Caldentey, tot i trobar-se entre l'espasa i la paret pels càrrecs que ocupava (també era vocal de la Junta), mostrà un gran seny nomenant una comissió municipal per tal d'estudiar el tema, i que exposà la falta de raó dels agreujats pel fet que, quan el projecte restà exposat al públic, ningú no s'hi oposà. L'informe fou aprovat per tots els membres del consistori, a excepció del regidor Miquel Domenge Mas, que recordà una disposició de l'11 d'agost de 1870 mitjançant la qual el governador havia disposat que sobre les obres de l'església es procediria segons les determinacions municipals. El batle, demostrant una vegada més la seva imparcialitat,

resolgué exposar novament el projecte al públic per, si es donava el cas, fer-ne les esmenes oportunes. L'Ajuntament volia quedar al marge del tema, circumstància que no agradà als veïns suposadament afectats, que resolgueren fer gestions directament a Ciutat per tal d'aturar les obres. Això explicaria que el 22 de juny de 1873 l'Ajuntament rebés una comunicació del governador perquè, a proposta de l'arquitecte provincial, deixàs sense efecte el projecte d'engrandir l'església parroquial i d'alinejar la plaça del Palau.

Malgrat el camí perillós que començaven a prendre els esdeveniments en contra de la Junta, la situació s'agreujà encara més a partir del 24 d'agost quan ocupava la batlia Llorenç Galmés Sansó, republicà convençut i declarat antireligiós. El que crida més l'atenció és que el nou batle no es fonamentà en cap moment en l'opció que li oferien involuntàriament els veïnats del Palau, sinó que decidí atacar obertament la Junta d'Obres el 30 d'octubre pel suposat aprofitament que feia de l'aigua d'un aljub adossat al temple a la part de la plaça del Cós i que era de propietat municipal. La Junta no féu cas de les indicacions de l'Ajuntament, i aquest, prenent una determinació sense precedents, el 23 de novembre donava un termini de 36 hores perquè s'enderrocassin les parets construïdes a les places del Palau i del Cós per tal de deixar aquells llocs lliures d'escombreries i oberts al pas públic. Però la Junta se'n negà novament i tensà encara més les relacions entre les institucions, a la qual cosa el consistori determinà esbucar les esmentades parets i que les despeses resultants serien satisfetes per la Junta. De manera simultània, Mn. Jaume Santandreu acudia al governador per fer-li present la política d'atac dels màxims responsables municipals. I, davant la seva negativa a actuar, denun-

cià l'Ajuntament davant el jutjat. Joan Amer en fou elegit advocat defensor, i aconseguí una sentència favorable a la Junta d'Obres.

L'activitat cultural, política i social

En opinió dels seus coetanis, parlar de Joan Amer era anomenar un home bo que es posà al capdavant, ja fos com a organitzador o com a col·laborador entusiasta, de totes les millores socials protagonitzades a Manacor al llarg de la segona meitat del segle XIX. Intentarem fer un breu repàs de les seves aportacions més destacades.

Dins l'àmbit cultural, cal recordar que Joan Amer fundà (juntament amb altres benemèrites figures locals) el Col·legi de Segona Ensenyança el 1876, on es formaren tots aquells que al llarg del segle XX ocuparen els principals càrrecs polítics i socials no sols de Manacor sinó també dels pobles de la contrada. Joan Amer mostrà sempre gran zel per la protecció de tan reconeguda institució d'ensenyament.

També es mostrà com un constant protector del popular cor Sa Capella de Manacor, de la qual fou soci d'honor i un dels seus fundadors juntament amb el seu germà Miquel, el compositor mallorquí Antoni Noguera, Jaume Domenge, Faust Puerto (el seu primer president i redactor dels estatuts) i Mn. Andreu Pont i Llodrà (el primer director). Només amb uns mesos d'existència, la coral es presentà a un concurs d'orfeons organitzat a Sóller i n'aconseguí el primer premi. Joan Amer ocupà dins l'entitat el càrrec de bibliotecari. No només no li planyé

Sa Capella de Manacor el 1902.

mai un auxili pecuniari sinó que a més no hi va haver cap corista més puntual que ell en els assaigs, en les eixides i en tots els actes de la institució.

Pel setmanari *La Aurora* sabem que també col·laborà activament el 1908 en la fundació del primer equip de futbol de Manacor: el Foot Ballista Club Manacor, del qual va ser nomenat soci d'honor.

Per altra banda, cal destacar la seva faceta d'arqueòleg aficionat. Joan Amer descobrí a Porto Cristo, dins terrenys de la seva propietat, la basilica paleocristiana de sa Carrotja. Tengué molt d'esment d'excavar i conservar totes les peces arqueològiques que n'extragué. En la memòria que Joan Rubió i Bellver redactà sobre *La troballa d'una basilica cristiana primitiva en les immediacions del Port de Manacor*, escrigué aquestes paraules sobre el nostre personatge:

Restes de la basilica de sa Carrotja.

“[...] en la finca anomenada Sa Carrotja, situada a tocar del port natural de Manacor, propietat de D. Joan Amer, s’hi havia trobat gran quantitat de sepultures d’origen certament cristià [...] per a orientar-nos vàrem parlar-ne al Rnt. Antoni Pont que per ser manacorí coneixia bé els restes trobats i ens va oferir el seu concurs personal si volíem interessar al propietari de la finca [...] En vista de la confirmació feta per D. Antoni Pont visitarem Sa Carrotja tenint la sort de trobar-hi D. Joan Amer [...] Davant nostre va fer buscar algunes de les moltes sepultures que allí es troben, les va fer destapar i registrar i immediatament va donar ordre a dos dels seus treballadors pagesos de que arreglessin les seves coses de modo que poguessin posar-se a la feina de les excavacions com més aviat

millor [...] D. Joan va tenir la idea de que estava en presència de tan apreciable tresor arqueològic, va portar els treballs d’excavació amb un esment tal, que les alabances que se li facin seran molt inferiors a lo que’s mereixen. Ni un sol cop d’aixada se va donar fora de la seva presència, ni un sol cabàs de terra se va arrencar que no fos degudament examinat y passat pel cedàs.”

Encarregà la tasca de classificació i catalogació de totes les peces a Mn. Joan Aguiló. Mn. Alcover anotà això sobre aquest fet:

“Troba l’honorable D. Joan Amer i Servera l’any 1908 els fonaments d’una basilica cristiana a la *Ca Rotja* su’l port de Manacor, ab fragments de columnes pilars, mosaicys i ceràmica; crida Mn. Aguiló per que li ajudi a endardellar tot allò, i Mn. Aguiló ab una paciència de Job le hi classifica tot.”

Com a curiositat direm que quan el 1896 el famós espeleòleg francès Edouard Martel explorà les coves del Drach, tengué temps per visitar en companyia de Joan Amer diferents restes arqueològiques del municipi així com el museu d’antiguitats que els dos germans havien format al seu domicili de Manacor. Les primeres tasques arqueològiques foren protagonitzades pels germans Amer en companyia de Mn. Miquel Amer Sureda i Mn. Andreu Pont i Llodrà. Fruit d’aquesta tasca investigadora escriviren un *Diario de operaciones hechas en busca de construcciones y objetos antiguos*, que ha permès fer un seguiment de les excavacions realitzades entre 1891 i 1893 arreu dels termes de Manacor i Sant Llorenç, i que donaren lloc a la formació d’un dels museus privats d’antiguitats més importants de l’illa. Respecte d’això llegim el següent en la secció local del setmanari *La Aurora* del 21 de novembre de 1914:

“Damunt les onze arribà a Manacor amb el Bisbe nostro i altres persones respectables l’Excm. Sr. Nunci del Papa. El reberen lo Rt. Sr. Rector, Clero i Frares Dominics, lo Magnific Sr. Bal·le i Ajuntament i demés Autoridats i una tralada grossa de gent, a on figuraven es nostros *Al·lots guaites* en correcta formació. Anà a visitar l’esglesia parroquial i llavò a la Rectoria va rebre i donà a besar l’Anell Pastoral a tothom. Tot seguit arribà amb el Bisbe, el Rt. Sr. Rector i el Sr. Bal·le a visitar es nostro bon amic D. Juan Amer i es seu *Museu prehistòric i arqueològic manacorí*, que és tan notable. Com hagué dinat, partí cap a veure ses *coves des Drach* unint-s’hi es nostro Sr. Bal·le. Hora baixa de tot en tornà, i de d’allà altra volta cap a Ciutat.”

L’acte econòmic i cultural que suposà per a Manacor l’entrada dels nous corrents europeus també es degué a la seva iniciativa i esforços. Les grans Fires i Festes de Setembre de 1897 i, especialment, l’Exposició Agrícola Balear que s’organitzà amb tal motiu foren obra directa de Joan Amer. Fou vocal de la junta organitzadora de l’exposició juntament amb el seu germà Miquel. Manacor va ser per un dies el centre dinàmic i cultural de tot Mallorca. No tan sols treballà aferrissadament en la seva organització, sinó que aconseguí el diploma de medalla

El casal familiar dels Amer Servera a la plaça de la Constitució.

d'or per haver presentat un elevat nombre de productes agrícoles, com ara cereals, llegums, ametles, fruites, vins, fustes... Per exemple, just en el capítol de col·lecció d'espigues de les varietats cultivades a les Balears, en presentà setze de diferents: d'ordi, carabassot, pelut, coll de rossí, perdigó, *fey*, rovelló, mort, d'en fita, xeixa maonesa, pintat, de ses pastores, mollar, xeixa mallorquina, gros de ses argiles i roig. De figues seques, en presentà fins a 28 castes. Anys després participà en l'Exposició Hispanofrancesa celebrada a Saragossa el 1910, on obtingué diploma d'honor i medalla d'or per la seva aportació en mongetes, ametles i fustes.

Per a la vinguda del ferrocarril a Manacor (1879) invertí importants quantitats econòmiques que facilitaren la seva arribada i el posterior desenvolupament de l'economia local. Quan la indústria vitivinícola vivia l'etapa de major rendiment abans de l'extensió de la fil·loxera, Joan Amer fou qui aconseguí habilitar cala Manacor com a port, a més de fomentar la idea de construir-hi una capella avançant mil pessetes per adquirir tots els objectes de culte necessaris per al servei cultural. Gràcies a la seva intervenció, les monges de la Caritat obriren una casa de salut a Porto Cristo per servir els malalts i fer escola als més petits. A Son Carrió també hi ha mostres de la seva generositat: ajudà a la construcció de l'església (en fou testimoni de la col·locació de la primera pedra) i costejà el retaule i l'altar de sant Joan.

Pel que fa a la seva vessant política, Joan Amer creà, en companyia del seu germà Miquel i d'importants propietaris com Llorenç Caldentey Perelló, *Olesa*, Pere Antoni Bosch, *de Son Mesquida*, i Guillem Muntaner, *de la Torre*, una candidatura política íntegra de diputats cristians per lluitar contra el caràcter antireligiós de la societat del moment. Així es constituí el 8 de setembre de 1870 l'associació Unitat Catòlica, que protagonitzà una campanya a favor de la religió i de l'ordre fins a la restauració de la monarquia el 1875. Cada diumenge els dos germans Amer protagonitzaven sentits discursos propugnant la lluita a favor de Déu i de la *Pàtria*. El 1871 l'associació aconseguia un diputat a corts. Quan Unitat Catòlica es va dissoldre, Joan Amer passà a constar dins el partit d'Antoni

Maura, del qual fou el cap a Manacor fins al dia de la seva mort. Conegut entre el poble com *La Penya*, tengué seu a la plaça de sa Bassa, en el cap de cantó dret del carrer de n'Amer.

Era freqüent a finals del segle XIX adoptar actituds de venjança personal envers els contrincants polítics. D'aquesta manera, quan governava a la localitat el partit liberal el 1895, i pel que fa al repartiment de consums, hi hagué fortes represàlies contra els militants del partit conservador, fins al punt que molts d'ells hagueren de traslladar la seva residència fora de Manacor. Joan Amer no ho volgué fer i va patir les conseqüències del repartiment. Aprofitant que els seus adversaris polítics coneixien la seva superstició al número 13, en el primer repartiment constava la quota de Joan Amer, que ascendia a 13.013 pessetes i 13 cèntims. Fins i tot hem sentit contar que s'estudià la possibilitat de modificar la numeració de les cases de la plaça de la Constitució per tal que la de Joan Amer tengués el número 13.

El casal de Cas Correu a Porto Cristo amb la cova de Santa Elena.

La burla en temes polítics també sovintejava. Joan Amer intentà sense èxit urbanitzar les seves terres del predi de sa Carrotja. És sabut que no ho aconseguí ja que el marquès del Reguer li guanyà la partida urbanitzant la zona de sa Marineta. Malgrat tot, Joan Amer construí un casal dins les seves terres dalt del penya-segat del port, just al costat on creixia la novella urbanització i sobre la casa cova ja existent. D'aquest fet, se'n feu befa cap al 1890 amb l'aparició d'unes gloses anònimes distribuïdes arreu de la vila. Les estrofes més curioses diuen així:

“Diz que harà don Antón¹
En Porto Cristo una casa
Que costará, y no es guasa,

¹ Es refereix al mestre d'obres de l'Ajuntament Antoni Riera, mestre picapedrer del casal.

Mil reales de vellón.
 En ella habrá jardín.
 Tribuna, salon, perrera,
 Escusado...
 Y un retrete de primera;
 Con un enorme bazín
 Con retratos de Merlín².
 Construido sobre peña
 Habrá un departamento
 O ridículo aposento
 Para la gente pequeña.
 Detrás un cañaveral
 Verdadero laberinto
 Y más allá un recinto
 De una cueva infernal³.
 En la que habrá puñales
 Pistolas, llaves inglesas,
 Ruinas, fuego, pavesas
 Y esqueletos de animales⁴.
 Y por fin en el armario
 Organillo y panderetas
 Para que haga piruetas
 Dicho señor propietario.”

L'administració dels seus béns

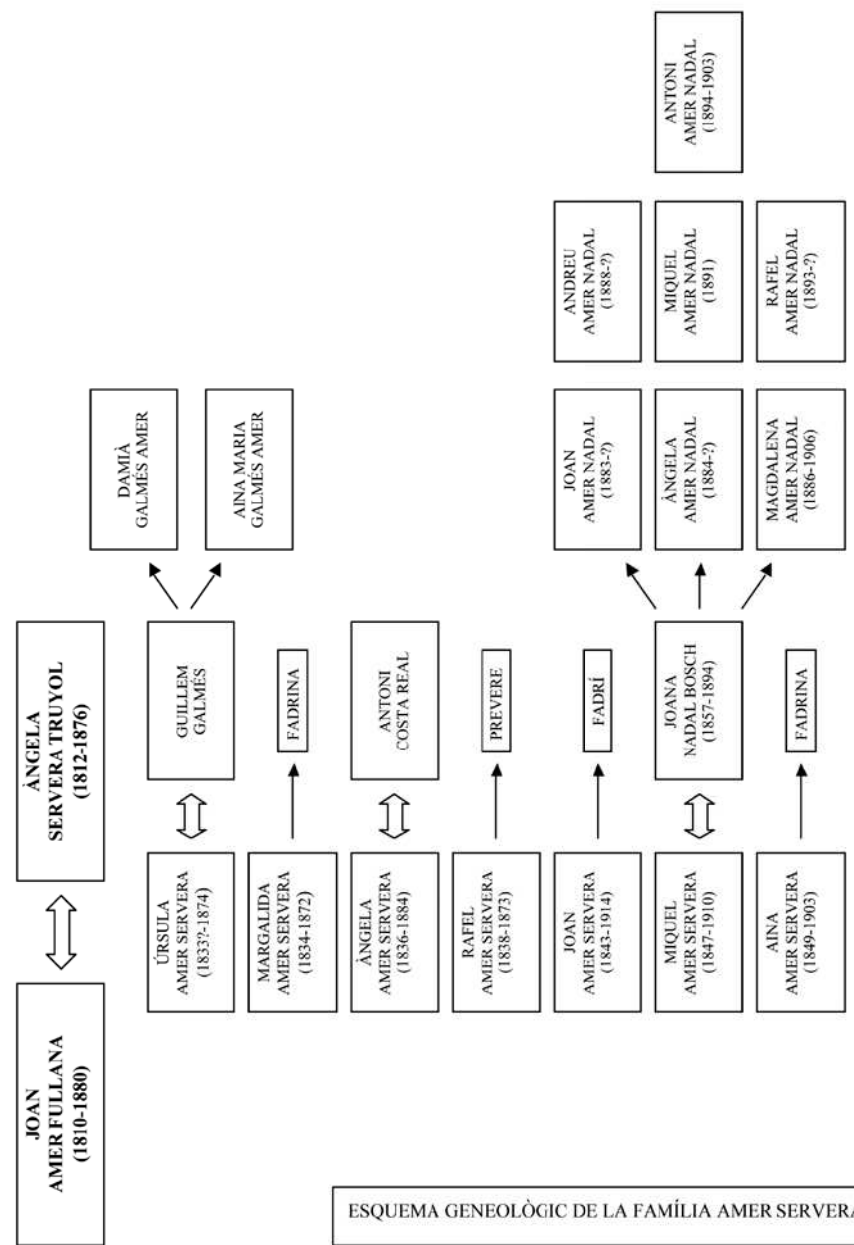
On dedicà la major part del seu temps fou en l'administració de les propietats de la família. El seu pare, Joan Amer Fullana, passà de ser un senzill pagès a comerciant i, amb el temps, a gran propietari gràcies a l'especulació de terres, quelcom molt habitual en aquells anys. N'és una bona prova el seu testament, fet a Manacor el 27 de maig de 1879 davant el notari Miquel Morey. Hi ordena els següents punts:

- 2 En clara referència al notari de Manacor, Faust Puerto Álvarez, bon amic de Joan Amer.
- 3 La cova Santa Helena, casa cova anterior al nou casal i sobre la qual edificà la nova construcció de què parlam.
- 4 En referència a la seva activitat arqueològica.

1. Nomena marmessors els seus fills Joan i Miquel Amer Servera, a voluntat dels quals deixa tot allò relatiu a la seva *manda pia*.
2. Deixa a la casa hospital de la vila cent seixanta pessetes.
3. Deixa a les monges de la Caritat de Manacor altres cent seixanta pessetes.
4. Deixa la legítima prescrita per la llei als seu fills Joan, Miquel, Àngela i Aina Maria Amer Servera.
5. Deixa igualment el dret de la legítima als seus néts Damià i Aina Maria Galmés Amer en representació de la seva filla Úrsula Amer Servera, difunta.
6. Deixa a la seva filla Àngela vint-i-cinc mil pessetes en efectiu i la casa número tres del carrer de l'estrella.
7. Deixa a la seva filla Aina Maria trenta mil pessetes en efectiu.
8. A les dues filles els deixa quinze accions de número dels Ferrocarrils de Mallorca; una acció de l'empresa de Vapors de Mallorca i Paper de l'Estat amb un capital nominal de cent mil reials velló.
9. L'hereu té l'obligació de mantenir Aina Maria mentre sigui fadrina a la seva casa de la plaça de la Constitució, segons el seu estat, i amb una assignació mensual de quaranta pessetes. Mentre duri la seva estada, l'hereu gestionarà els seus béns. Si ella vol abandonar la casa, l'hereu li entregará dos-cents quaranta duros i estatge a la casa que el testador té al carrer del Mercadal.
10. Al seu fill Miquel li deixa la seva casa al carrer de Ciutat i la quantitat de cinquanta mil pessetes en metàl·lic o en finques si li convé més; vint accions de número dels Ferrocarrils de Mallorca; dues de l'empresa de Vapors de Mallorca i tres-cents cinquanta mil reials de velló en Paper de l'Estat . Miquel té el dret de viure amb l'hereu però deixant l'usdefruit a l'hereu, que tindrà l'obligació d'admetre'l, mantenir-lo i pagar-li 70 pessetes mensuals.
11. Als seus néts Damià i Aina Maria Galmés Amer els deixa dues quarterades de terra a Tortova; una quarterada i mitja al Carritjar; tres quarterades a Son Galiana; una quarterada i tres quartons a Bendris; tres quartons al torrent de Son Llunes; tres quartons a Son Llunes; una quarterada i un quartó de vinya a sa Canova; una quarterada de vinya a Son Caules i dues quarterades de vinya a Son Perot; quinze accions de número dels Ferrocarrils de Mallorca de les que té com a fundador; una dels Vapors de Mallorca i cent mil reials de Velló en Paper de l'Estat.
12. Nomena hereu universal dels seus béns -mobles, immobles, romanents, drets, successions, veus, crèdits i accions- el seu fill Joan Amer Servera.

D'entre tots aquests nombrosos béns immobles, tal vegada el de major transcendència fou el de la possessió de sa Carrotja. Tenia una extensió de 535 quarterades que feien partió amb Son Tovell, sa Gruta, sa Marineta i la mar. Disposava d'unes cases amb torre fortificada d'origen medieval i de diferents edificacions arreu de la propietat. En començar el segle XIX la finca era de la família Burdils de Palma. A la mort de Joan Burdils Tamarit, darrer propietari de la família, els cosins Francesc Marià Villalonga i Escalada i Martí Bonco Villalonga es repartiren la seva herència, que incloïa, entre d'altres, la possessió de sa Carrotja. Al primer li correspongueren dues terceres parts i al segon una tercera part, segons escriptura del 16 d'octubre de 1816 davant el notari Joan Oliver. A la mort de Martí Bonco, el 10 de juliol de 1852, la seva part passà a Manuel Villalonga Pérez, fill de Francesc Marià Villalonga Escalada. Pare i fill inscriviren la possessió en el registre de la propietat el 12 de juny de 1865. Després de la mort d'ambdós la possessió passà a Antoni Villalonga Pérez, el qual, mitjançant escriptura davant el notari Miquel Morey d'11 de març de 1880, la venia a Joan Amer Fullana pel preu de 30.000 lliures (100.000 pessetes) amb les seves cases rústiques i torre. Per a aquesta adquisició, Joan Amer Fullana demanà una hipoteca al seu cunyat Joan Servera Truyol, hereu del seu pare Joan Servera Terrassa. Això no obstant, Joan Amer Servera la pagà a favor de son pare, el qual finalment la comprà.

De molts anys abans havia transformat, en companyia del seu germà, l'hort de sa Font Nova en un interessant jardí botànic que seria conegut amb el nom de l'hort des Correu. Aquest hort ocupava una extensió d'unes quatre quarterades destinades actualment als cultius d'hortalissa i de cereals. Les terres properes a les cases albergaren a finals del segle XIX una gran varietat d'arbres, plantes i arbusts que convertiren l'indret en un peculiar jardí botànic segons la moda anglesa de començament de centúria. Les cases que s'hi edificaren sota les directrius dels germans Amer estan formades per un únic cos amb dos aiguavessos, planta baixa i primer pis. En un dels extrems s'obri un pati envoltat per una paret alta amb hidres de fang cuit que, altre temps, gaudí d'una pèrgola de la qual només resten les dotze pilastres que la sostenien. Davant la carrera de les cases s'aixeca un pedrís de marès decorat amb cossiols de test i, al costat, s'ubica el safareig que disposa d'un passeig amb bancs per al descans i la contemplació del jardí. A l'altra banda hi ha actualment l'hort dels tarongers amb les restes de la construcció d'una terrassa hexagonal delimitada per una paret baixa. El fet d'ubicar-lo a una certa distància de la sinya va provocar tot un seguit de petites construccions per tal de conduir-hi l'aigua. D'aquesta manera es va instal·lar una sèquia sobre pilars amb un pendent artificial. El safareig té dues sortides d'aigua amb tot un entramat de sèquies secundàries. Es tracta de peces de marès amb canaleta excavada que recorren els sementers i les pasteres de planter amb la finalitat de facilitar el reg. En

ESQUEMA GENEOLÒGIC DE LA FAMÍLIA AMER SERVERA

una de les seves parets es localitzava una cova artificial amb pintures d'animals marins. La presència d'elements decoratius modernistes de ceràmica local pròpia dels segles XIX i XX és notòria i important arreu del jardí. El conjunt denota la preocupació que en tot moment varen tenir els seus promotors de crear un lloc òptim per satisfer les seves necessitats investigadores sobre botànica i, alhora, disposar d'un acollidor espai per a l'esbarjo dominical.

L'herència

Joan Amer morí el 12 de desembre de 1914. *La Aurora* recollia dos dies abans la següent informació:

“Es nostro bon amic D. Juan Amer i Servera dimecres va rebre amb gran fervor el St. Viàtic i s'Extrema-Unció, assintint-hi una gran gentada acompanyant el Santíssim. Que el Bon Jesús li assistesca per sa part més convenient. Amén'. El 19 de desembre el susdit setmanari se'n feia ressò del seu enterrament: 'Dis-sapte avespere fonc s'enterro de D. Juan Amer i Servera i dimars es funeral a la Parròquia. A un i altre acte hi assiti una gernació mai vista; tot es poble volgué rendir tal homenatge a sa memoria des difunt. L'Ofici Funeral el celebrà lo M. I. Sr. Vicari General, fent-li de Diaca lo Rt. Sr. Rector de So'n Servera, de Prevere Assistent lo Rt. Sr. Vicari *des Port* i de Subdiaca Mn. Juan Durán. Hi assistí l'Excm. Sr. Governador Civil, tres Diputats Provincials, lo Magnífic Ajuntament de Manacor i representacions d'altres Ajuntaments i Entitats.”

En el seu testament, fet Manacor el 22 de desembre de 1913 davant el notari Antoni Planas Sagra, deixà importants sumes de doblers per a l'edificació d'esglésies i a favor dels més necessitats. D'aquesta manera, donà 5.000 pessetes a l'hospici de Manacor, 5.000 a la Junta d'Obres de la Parròquia de Manacor, 5.000 per a les obres de la catedral de Palma i 10.000 per a la construcció de l'església de Porto Cristo. Féu hereus de la major part dels béns els dos nebots: Àngela Amer Nadal i Damià Galmés Amer. Vegem-ne un resum:

1. Nomena marmessors els seus nebots Damià Galmés Amer i Àngela Amer Nadal, als quals dona llibertat d'actuació en tot allò referent al seu enterrament, funeral i *manda pia*.
2. Encomana la seva ànima a Déu i ordena els llegats pietosos de costum.
3. Deixa a cada un dels seus nebots Andreu, Miquel i Rafel Amer Nadal la quantitat de vint-i-cinc mil pessetes per una vegada.
4. Deixa a la seva neboda Aina Galmés Amer vint-i-cinc mil pessetes per una vegada.
5. Deixa a la Junta d'Obres de l'església parroquial de Manacor, per a obres a la mateixa església, la quantitat de cinc mil pessetes per una vegada.
6. A la casa de beneficència de Manacor, els dona cinc mil pessetes.

7. A la Junta d'Obres de la catedral de Palma, cinc mil pessetes.
8. Deixa deu mil pessetes per a les obres de l'església de Porto Cristo.
9. Deixa a la seva criada, Isabel Riera Fuster, mil cinc-cents pessetes.
10. Deixa a les altres criades, Catalina Fuster Lull i Aina Riera Fuster, i als seus criats Rafel Riera Mestre i Mateu Veny Gomila, mil pessetes a cadascun.
11. Deixa a la seva neboda, Àngela Amer Nadal, la casa amb corral i dependències propietat del testador situada a Manacor i assenyalada amb el número 7 de la plaça de la Constitució, amb tots els mobles, robes, joies, doblers, grans i tot el que hi hagi el dia de la mort del testador.
12. Deixa a la seva fillola, Joana Servera Amer, un rellotge i cadena d'or a gust de la seva mare.
13. Del romanent dels seus béns, drets, crèdits i accions, n'instituí per hereus universals els seus nebots Àngela Amer Nadal i Damià Galmés Amer, a parts iguals.

La declaració de fill il·lustre

L'Ajuntament li atorgà la màxima distinció municipal el 18 de desembre de 1917. Llegim de l'acta de nomenament:

“[...] como quiera que don Juan Amer y Servera fue en vida un patricio insigne a quien se deben muchos de los adelantos y mejoras de que disfruta esta población y especialmente dotado de un altruismo sin igual en favor de los pobres como lo demuestra el legado de que se trata [...] proponia el ayuntamiento que se declarase hijo ilustre de esta ciudad [...] siendo esta proposición aprobada y acordada por unanimidad.”